

12. Lenin ve işçi kontrolü

Köylülere ve askerlere kendilerine güvenerek derhal harekete geçme çağrısında bulunan ve onları mobilize olmaya teşvik eden Lenin, mücadele içindeki sanayi işçileriyle daha doğrudan ve daha açık mesajlarla ilişki kurma yeteneğine sahip bulunuyordu. Ne var ki, köylüler toprak ve barışa, askerler barışa ve toprağa susuz kalmışken, proleterya sanayide işçi kontrolü ve barışın özlemiyle tutuluyordu.

Fabrikalarda iş disiplininin bütünüyle çökmesi hem devrimci durumun bir sonucu, hem de onun yarattığı bir sonuçtu. Böylece, işçilerin ücretlerini ve yaşam koşullarının savunma mücadelesi, kaçınılmaz olarak, kendilerinde nefret uyandıran fabrika sahipleriyle ustabaşları başlarından def ettikleri, fabrika sahiplerinin kapatmak istedikleri fabrikaları zorla açık tuttukları düzeye kadar tırmandı. Onların işçi kontrolü için verdikleri mücadele ile muzaffer Ekim Devrimi birbiriyle tam olarak örtüştü.

Fabrika komitelerinin doğuşu

Pubat Devrimi ve bunu takip eden birkaç gün boyunca Petrograd'ın dört bir yanında ateşli bir fabrika komiteleri örgütlenmesi yaşandı. Kısa sürede, değişik yollardan ve farklı isimler altında, şehrin her tarafında işçi komiteleri kuruldu. 26 Pubat'ta, Petrograd Sovyeti kurulmazdan bir gün önce, Thornton tekstil atölyelerinde fabrika komitesinin çekirdeği olarak hizmet gören bir grev komitesi seçildi; Treugolnik lastik fabrikası işçileri ve Petrograd boru fabrikası işçileri Sovyete delege seçmek için toplandıklarında kendi komitelerini de oluşturdular; diğer işletmelerde şehir veya bölge Sovyetlerine seçilen delegeler, çeşitli atölyelerden gelen ek temsilcilerle birlikte fabrika komitesi üyeleri olarak hizmet gördüler. Peterhoff Bölge Sovyeti, muazzam büyüklükteki Putilov metal fabrikalarında bir komite örgütleninceye kadar fabrika komitesi olarak faaliyet gösterdi.

Çoğunluk içinde hayata geçirilen fabrika komiteleri örgütlenmesi hızla başkentten diğer şehirlere doğru yayıldı. Henüz 28 Pubat'ta, Moskova'daki bir tekstil imalathanesi Moskova Sovyeti için delege seçerken ehanlı olarak bir işçi komitesi için seçim yaptı; bunu izleyen üç gün içinde şehrin en büyük fabrikalarında komiteler oluşturuldu. Mart ayı sonlarına gelindiğinde Moskova ve banliyölerindeki irili ufaklı tüm işletmelerde fabrika komiteleri fiilen kök salmış durumdaydı. Minsk'ten Bakü'ye, Kiev'den Ekaterinburg'a varıncaya kadar Avrupa Rusyasının her sanayi merkezinde işçi komitelerinin kurulması çok sürmedi; komitelerin kuruluşu ilkin büyükçe işletmelerde başladı, kısa sürede -çok küçük olanlar hariç- tüm işletmelere yayıldı.(1)

Fabrika komitelerinin katıldığı ilk savaş 8 saatlik işgünü için verilen mücadele oldu ve savaştan başarıyla çıktı. 3-28 Mart tarihleri arasında yapılan fabrika komiteleri toplantılarına sunulan yüz önerenin yüzde 51'i 8 saatlik işgünü talebine yer veriyordu.(2)

Petrograd Sovyeti 5 Mart'ta tüm işçilere işe dönme çağrısında bulunmayacağına öngören bir karar 1.170'e karşı 30 oyla benimsedi.(3) İşçiler buna kendilerine özgü bir yoldan tepki gösterdiler. Sovyetin aldığı karara karşı Vyborg'ta bir gösteri düzenlediler. 8 saatlik işgünü, ücret artışı vb. talepleri yerine getirilmediği sürece Sovyetin kararının geçersiz olduğu fikri üzerinde birleştiler. Grevler yaklaşık on firma felç duruma gelinceye kadar sürdü. Menşevik Raboçaya Gazeta, 8 Mart tarihli sayısında grevcilere seslenerek grevci işçilerin Sovyetin aldığı karara uymayarak onun saygınlığına gölge düşürdüklerini ileri sürdü. Menşevik gazete, 10 Mart'ta 1905'in derslerini hatırlatıyordu: alelacele bir işe kalkışmamak ve bir talepte bulunmadan önce sıkı biçimde örgütlenmek. 14 Mart'ta Sovyet Propaganda Komisyonu Yzvestiya aracılığıyla bu kez tramvay işçileriyle uluşun sanayi işçilerine yönelik yeni bir çağrı girişiminde bulundu. Sovyet, adeta yalvarıncasına, işçilerden 'işe gitmek için Pazartesi gününe kadar beklememeleri' ricasında bulundu. Sovyet, firma yöneticilerinin herhangi bir tavizde bulunmalarını halinde devreye girip müdahalede bulunacağına söz veriyordu. 21 Mart'ta, Sovyetin işçi şubesinde çalışan menşevik Bogdanaov işe geri dönme konusunda durumun giderek vahimleştiğini, çalışmaya koşullarının iyileştirilmemesi halinde durumun muhtemelen daha da kötüleşeceğini söyledi. Bundan sonra, Sovyet başkentte yönetimle müzakerelere başladı. Yönetim çekingen, ihtiyatlı tutumuna son vererek 8 saatlik işgünü, fabrika komiteleriyle şikayet komitelerinin kuruluşunu kabul etti. Saratov'da ve diğer taşra şehirlerinde de benzer anaların varıldı.(4)

Ne var ki, işçilerin talepleri 8 saatlik işgünü, ücretlerin artırılması ya da daha iyi çalışma koşulları ile sınırlı değildi. 4 Mart'ta Petrograd'taki Skorokhod ayakkabı fabrikası işçileri, diğer isteklerinin yanı sıra, kurmuş oldukları fabrika komitesinin tanınmasını, kendilerine işe alma ve işten çıkarma üzerinde kontrol hakkı verilmesi talebinde bulundular. Diğer yerlerdeki işçi komiteleri esas olarak çalışma kurallarının düzeltmek veya işyeri yönetiminin faaliyetlerine gözcülük etmek için seçilmişlerken, Petrograd'ta telsiz telgraf üreten bir fabrikada açıkça 'fabrika içi yaşamın kural ve normlarının ortaya koymak' için bir işçi komitesi

oluşturulmuştur. Kıyasla, işçilerin daha iyi çalışma koşullarına ilişkin talepleri, bunlar kadar ısrarcı ve dayatıcı şekilde öne çıkarılan işyerlerinde işletmenin faaliyetinde yönetici bir rol üstlenme talebiyle birlikte dile getiriliyordu. (5)

İşçi kontrolünün henüz oluşum halindeki biçimi, devlete ait silah fabrikaları başta olmak üzere güçlü fabrikalardaki komiteler açısından adeta bir gecede ortaya çıktı:

["İşçi konseyi deneyimi, Đubat'tan sonra bütünüyle tamamlanmış biçimini aldığı yerler bu fabrikalar oldu. Denetmenler, ustabaşılar ve grup amirleri büyük ölçüde işçiler tarafından seçilir oldu. Bu durum, bir ölçüde, kendisini Çarlık hükümetinin temsilcisi olarak görmüş olan daha önceki yönetimin Đubat'ta sinerek ortadan kaybolmasının sonucuydu; ancak savaş gereçleri üreten işçilerin yüksek düzeyde kalifiye işçiler olmaları ve kapitalist üretimi en azından işyeri (atölye) düzeyinde patronlardan daha iyi idare edebileceklerini düşünmüş olmaları da bir dereceye kadar rol oynadı." (6)]

Petrograd metal sanayii hemen tamamen savaş araçları üretimine hasredilmişti ve başkentteki işçilerin yaklaşık yüzde 60'ını bünyesinde barındırıyordu. Bu fabrikalar arasında en büyük olanı Ağır Silahlar ve Denizcilik Departmanları tarafından işletiliyordu ve Petrograd proleteryaşının dörtte birine yakını burada çalışıyordu. Ağır Silahlar ve Denizcilik Departmanlarına bağlı fabrikalardan gelen on beş kişilik bir işçi temsilcileri grubu, Mart ayı başlarında tüm devlet işletmelerinde kurulu bulunan fabrika komiteleri arasında işbirliğine ihtiyaç duyulduğunu tespit ederek üretimde işçi kontrolünün başlatılması çabısında bulundu. (7)

Söz konusu grubun toplantısı, Ağır Silahlar Departmanına bağlı olan ve bünyesinde 100.000 işçi barındıran en büyük on iki metal tesisindeki fabrika komitelerinden gelen komite temsilcilerinin gerçekleştirdikleri 13 Mart tarihli konferans için bir hazırlık niteliğindeydi. Bu -1917'de gerçekleştirilen behir ölçesindeki bir dizi konferansın öncüsü durumundaki- ilk fabrika komiteleri konferansına katılan delegeler işçi komitelerinin ve 8 saatlik işgününün hükümet tarafından resmen tanınmasını talep ettiler ve yönetimin faaliyetleri üzerinde işçi kontrolünün tesis edilmesi çabısında bulundular. (8)

2 Nisan tarihli bir devlet fabrikaları konferansında, yönetici personel alımında fabrika komitelerine söz hakkı tanınmasını ve komitelere işletmelerin hesaplarını ve yazışmalarını inceleme hakkı verilmesini öngören bir karar alındı. Geçici Hükümet, işçi kontrolü için yürütülen harekete karşı koymak için 23 Nisan'da fabrika komitelerinin kurulmasını öngören bir kararname yayımladı. Bu kararname ile, hareketi yolundan saptırarak ve güvenilir kanalların yaratılması suretiyle işçileri ülkenin savaş sırasında yüz yüze bulunduğu sorunların çözümünde yönetimle işbirliği yapmaya sevk edilmesi amaçlanıyordu. Fabrika komitelerinin işlevi şu şekilde tanımlanmıştı:

["(a) ücretler, çalışma saatleri, işletmenin iç yapısına ilişkin kurallar vb. gibi işverenlerle işçiler arasındaki ilişkiler konusunda işçilerin görüşlerinin işletme yönetimine sunulması; (b) işletmede çalışan işçilerin kendi içlerindeki ilişkilerinde ortaya çıkan sorunların çözüme kavuşturulması; (c) işçilerin hükümetle ve kamu kuruluşlarıyla ilişkilerinde temsilcilik işlevi görme; (d) işletmede çalışan işçiler arasında kültürel, editsel çalışmalar yapma ve onların düzeylerini arttırmaya yönelik diğer faaliyetlerde bulunma.

Fabrika komitesinin çabısıyla yapılan toplantılar, genel bir kural olarak, çalışma saatlerinin dışında gerçekleştirilecektir." (9)]

Geçici Hükümet'in Sovyetin menşevik ve sosyalist devrimci liderlerinin fikirlerinden ilham alınarak düzenlenmiş hükümleri, işçilerle işyeri yönetimi arasında yakın işbirliği yaratılmasını hedefliyordu. Söz konusu hükümlerde, fabrika komitesinin idari işlevler üstlenmesi ya da fabrikanın kontrolü hakkında ilgili olarak en ufak bir değiniye dahi yer verilmemişti. (10)

Lenin fabrika komitelerine etkin destek vermek konusunda hiç zaman yitirmeden harekete geçti. 17 Mayıs'ta kaleme aldığı yazısında 'işçi kontrolü' sloganını öne çıkararak şu bildirimde bulundu: "İşçiler derhal işçilerin bizzat kendileri tarafından hayata geçirilecek gerçek kontrolün tesis edilmesi talebinde bulunmalılar." (11)

Yazık ki, bolşeviklerin fabrika komiteleri içindeki gücü başlangıçta son derece sınırlıydı. Putilov silah fabrikasının Đubat ayı boyunca hoşnutsuzluğunu çok açık biçimde sergilemiş olan 30.000 işçisi, 28 Đubat'ta bir 'işçi komitesi' kurmuş, çeşitli grevler ve gösteriler tertiplemişti. Ancak, 2 Mart'ta, bu komite fabrikanın idaresini seçilmiş 30 üyesinden yalnızca 8 ya da 9'unun bolşevik olduğu Petrograd Sovyeti Peterhoff Bölge Komitesi'nin eline teslim etti. Fabrikada yakıt kıtlığı başgöstermesine bağlı olarak işlerinden olma tehdidiyle yüz yüze durumda kalan Putilov işçileri, Nisan ayının ilk yarısında 22 üyesinden yalnızca 4'ünün bolşevik olduğu bir fabrika komitesi oluşturdu. (12)

Bununla birlikte, giderek yükselen devrimci güçlerin odayı durumuna gelen fabrika komiteleri tabandaki sızardan işçilere Sovyetlerden daha yakınlardı ve Sovyetlerin sol kanadına karşı mesafeli bir konumdaydılar. Bunun bir sonucu olarak hızla Bolşevik Parti'nin nüfuzu altına girdiler.

30 Mayıs'ta toplanan Birinci Petrograd Fabrika Komiteleri Konferansı çok çarpıcı biçimde bolşeviklerin etkisi altındaydı. Konferans'a 337.464 işçinin çalıştığı 236 fabrikadan 568 delege katıldı. Petrograd'taki devlet sanayiini konu alan raporlar, üretimin kontrol ve düzenlenişine ilişkin tartışmalar, fabrikaların ihtiyaç duydukları üretim materyallerinin temin edilmesi, sendikalarla, kooperatiflerle ve diğer işçi örgütleriyle ilişkiler konferansın gündemini oluşturan konulardı.

Menşevik Çalışma Bakanı Skobolev, sanayide devlet kontrolü tezini savunarak tartışmayı başlatmış oldu. Skobolev bunu söylüyordu: "Devrimin burjuva aşamasında olduğumuzu görüyoruz. İçinde bulunduğumuz bu zaman diliminde işletmelerin halkın eline devredilmesinin devrime bir yararı olmayacaktır."

Devrim burjuva karakterli olduğuna göre, ihtiyacı duyulan şey sanayinin sanayiciler ve işçi örgütleriyle işbirliği içinde devlet tarafından düzenlenmesi idi: "Sanayide düzenleme ve kontrol belli bir sınıfa ait bir mesele değil. Bu, devletin yerine getireceği bir görev. Onun örgütlenme çalışmasında devlete yardımcı olma sorumluluğu tek tek sınıfların, özellikle de işçi sınıfının omuzlarında duruyor." (13)

Menşevik Çervanin, Petrograd Sovyeti Yürütme Komitesi adına sorunu daha ayrıntılı olarak ortaya koydu: "Giderek büyüyen yığılmı durdurmamız ve ekonomik yaşamı normal durumuna getirmemiz ancak devletin ekonomiyi planlı biçimde müdahale etmesiyle mümkün olabilir". Buna göre, hammadde, yakıt ve donanım gereçlerinin sanayideki bölüşümünde devletin düzenleyici rol oynaması bir zorunluluktur. Çervanin, ayrıca, tüketici eşyalarının ülke nüfusuna bölüştürülmesinde devlet düzenlemesi, bankacılıkta devlet kontrolü ve sanayinin temel sektörlerinde zorunlu tröstlerin kurulması talebinde bulundu. Çervanin'in önergesinde fiyat, kar ve ücretlerin devlet tarafından saptanması ve kapitalistlerin vergilerinin arttırılması talebine de yer verilmişti." (14)

Zinovyev, sanayide devlet kontrolüne karşı çıkarak bolşevikler adına işçi kontrolü ile ilgili olarak taslağı Lenin tarafından hazırlanmış bir önerge sundu. Önerge, 'dikkatlice hazırlanmış, kademeli olarak ama gecikmeye uğratılmadan uygulamaya konularak üretimin bütünü ve malların bölüşümünün işçiler tarafından düzenlenmesine varacak bir dizi tedbirler aracılığıyla tesis edilecek olan bir kontrol kurumu' öneriyordu. Kontrol organlarındaki oyların en az üçte ikisi işçilere ayrılacaktı; bir işçi milisi ve genel iş vergisi tesis edilecek ve savaş süratle bir sonuca kavuşturulacaktı. Bunun yanı sıra, Zinovyev'in sanayinin kontrolünün işçilere transferini güvence altına alınamaması için devlet aygıtının Sovyetlere devredilmesini istediğine bakılırsa, ekonomik kontrol politik iktidarla ilişkili olarak değerlendiriliyordu. Konferans, Lenin'in önergesini çok küçük birkaç düzeltme yaparak 297'ye karşı 21 oyla kabul etti; çekimser oyların sayısı ise 44 idi. (15)

Fabrika komiteleri hareketi zaman içinde işçi kontrolü kavramına açıklık ve derinlik kazandı. 7-12 Ağustos tarihleri arasında toplanan Petrograd ve Çevresi Fabrika Komiteleri İkinci Konferansı üretimde işçi kontrolü kavramını açık olarak tanımladı:

["İşletme içi düzenin kurallarını -çalışma saatlerinin, ücretlerin, işe alma ve işten çıkarmaların, işçilerin ve diğer çalışanların izinlerinin, vs. düzenlenmesi- ortaya koymak. fabrika komitesinin görevidir." (16)]

İşyerindeki amirleri kontrol edecek olan fabrika komitelerinden bunları yerine getirmesi bekleniyordu:

["İşyeri yönetiminin kompozisyonu ile işçilerle normal ilişkiler yürütemeyen veya diğer nedenlerle yetersiz beklenen veremeyen yönetim mensuplarının işten çıkarılması üzerinde kontrol sahibi olmak."]

Ayrıca şu not eklenmişti:

["Fabrika yönetimine mensup kişiler işliklere ancak fabrika komitesinin izniyle girebilirler." (17)]

İşverenler saldırıya geçiyor

İşverenler, bolşeviklerin Temmuz Günleri'nde (aşağıda 14. Bölüm'e bkz.) aldıkları yenilgi sonrası fabrika komitelerinin etkinliğini azaltmak için ellerine iyi bir fırsat geçtiğini düşündüler. Moskova Üreticiler Birliği'nin metalurji seksiyonu bir genelge yayımlayarak fabrika komitesi çalışması için harcanan zamana ücret verilmesini yasakladı. Petrograd'taki bir dökümhane sahibi, oldukça cüretkar bir biçimde, "fabrikada işçi komitesinin olamayacağı ve işyeri yönetiminin böyle bir komitenin varlığını tanımayacağı" ilan ediyordu; söz konusu ilan, fabrika komitelerinin kuruluşuna ilişkin 23 Nisan tarihli kararnameye karşı açık bir meydan okuma idi. Bununla birlikte, fabrika komitelerinin nüfuzunu kırmaya yönelik doğrudan ve böylesine cüretkar girişimler Temmuz gösterilerini takip eden gerici dönemde bile ender olarak görüldü. Bunun yerine, fabrika sahipleri çabalarını işçi kontrolünü dizginlemek üzerinde yoğunlaştırdılar. 23 Nisan kararnamesinin işçi komitelerini yasallaştırmış olduğunu, ancak komitelere üretim üzerinde kontrol kurma ve hatta milis teşkil etme hakkı vermediğini ileri sürdüler. Temmuz ortalarında Petrograd Üreticiler Birliği hem işçi kontrolünü, hem de işçilerin oluşturdukları milislere işverenler tarafından ücret ödenmesine ilişkin taleplerini 'yasadışı' ilan etti. Benzer fikirler, işçi kontrolüne karşı muhalefetin özellikle yoğun olduğu

Kharkov bahta gelmek üzere diðer þehirlerdeki iþveren örgütleri tarafýndan da yüksek sesle dile getirildi.(18)

Henüz kurulmuþ olan Tüm Rusya Merkez Üreticiler Birliði, 'fabrika komitelerinin fabrika yönetiminin otoritesine müdahalesinin ortadan kaldýrýlmasına iliþkin rehber direktifler' yayýnlamayý kararlaþtırdý. Güney Rusya Sanayicileri Konferansýnda sanayinin ayakta kalmasýnýn ancak iþe alma ve iþten çýkarmanýn bütünüyle giriþimciye ait bir hak olarak kalmasýyla mümkün olabileceði ileri sürüldü; Birleþik Sanayi Merkez Kurulu, fabrika komitesi üyesi iþçilerin komite çalıþmalarý sýrasýnda harcadýklarý zaman için ücret ödenmesini yasakladı. Tek tek iþletme sahipleri, fabrika komitesi üyelerine ödemede bulunmayý keserek ve (23 Nisan kararnamesi hükümlerine aykýry bir biçimde) komite toplantýlarý için iþçilere yer göstermeye son vererek mücadeleye sahip çýktýlar.(19)

Bunlarýn yanýsra iþverenlerin sanayide sabotajlara giriþtikleri görüldü: lokavt ve fabrika kapama. Amerikalý bir muhabir olarak çok çeþitli çevrelere girme þansýna sahip olmuþ John Reed þunlarý yazýyor:

["Kadet Partisi'nin Petrograd þubesi sekreteri, bana, ülkenin ekonomik yapantýsýndaki çöküntü yaratmanýn devrimi itibarsýzlaþtırma amacý güden kampanyanýn bir parçasý olduðunu söyledi. Kendisine ismini saklý tutacaðýma iliþkin söz verdiðim dost bir diplomat bunu kendi bilgilerine dayanarak doðruladı. Kharkov yakýnlarýnda bizzat sahipleri tarafýndan kasýtlý olarak yakýlan ve su baskýnýna uðratýlan belli kömür madenleri olduðunu biliyorum; benzer þekilde, Moskova'daki bazı tekstil fabrikalarýndaki makinelerin mühendisler tarafýndan fabrikadan ayrýlmadan önce kasýtlý olarak bozulduðundan, lokomotifleri iþlemeze hale getirirken iþçiler tarafýndan suçüstü yakalanmýþ demiryolu görevlileri olduðundan haberdar bulunuyorum."(20)]

Aþaðýdaki tabloda görülebileceði gibi, Putilov fabrikasýndaki üretim çok keskin bir düþüþ göstermiþti:

	Haziran 1916		Haziran 1917	
(ton) (ton)				
Yumuþak çelik	3.873	1.114		
Dökülmüþ çelik	5.768	1.908		
Pik demiri	1.133	730		
Bakýr	54	25		
Çelik eþya	567	31521		

Ekim ayýnýn ikinci yarýsýna gelindiðinde 10.000 kadar Putilov iþçisi geçici olarak iþten çýkarýlmýþ durumdaydı.(22)

Petrograd genelinde, Eylül ayýnýn ilk iki haftasý içinde iþini yitirmiþ iþçi sayýsý 25.000 idi. Moskova ve civarýndaki gubernia'larda 50.000 iþçi çalıþtırýlan 50 fabrika kapatýldý.(23) Krivoi Rog ve Don havzasýndaki 200 maden, iþçi kontrolü ve ciddi bir ulaþým bozukluðu, yakýt, hammadde, kalifiye iþçi açýðý dolayýsıyla daha da kötüleþen çalıþma koþullarý konusunda yaþanan çekimse yüzünden Eylül ayýna gelindiðinde üretimi durdurmaya zorlandı.

Ülkenin çelik üretiminde büyük bir düþüþ yaþandı.(24) Güneydeki 65 yüksek fırýndan yalnızca 34-44 kadarý iþler haldeydi ve bunlar da tam kapasiteyle çalıþmýyorlardý. Ekim 1917'de, 102 Martin fırýnýndan sadece 55'i faaliyet halindeydi. Tren rayý üreten fabrikalar kapasitelerinin yalnızca yüzde 55'ini kullanýyorlardý.(25) Tekstil sanayii ise neredeyse çökmüþ durumdaydı.

Tanýnmýþ sanayici P. P. Riabuþinski'nin iþadamlarýnýn Moskova'da düzenledikleri 3 Aðustos tarihli bir toplantý sýrasýnda ađzýndan kaçırdýðý þu ifade hemen her yere yayıldı: "Açlýðýn kemikli eli çeþitli komite ve Sovyet üyelerinin boðazına yapýlacak ve bunlar akýllarýný baþlarına toplayacaklardýr." Ne var ki, Riabuþinski'nin sözleri yıllar önce Marie Antoinette'in "Ekmek bulamýyorlarsa pasta yesinler!" sözünün yaratmýþ olduðuna benzer bir tepkiye yol açmadý.

Uzlaþma yanlýsý liderlerin iþverenlerin saldýrýsýna verdikleri yanýt yine sýnyf iþbirliði oldu. Bu tutumlarý, onların sanayide devlet kontrolü konusundaki yaklaþýmlarýyla ve savaþ kýþkırtýcýlýðýna verdikleri destekle tam bir uygunluk içindeydi.

Sýnyflar arasýnda uzlaþma

Skobolev 22 Aðustos'ta þu ifadelere yer veren bir genelge yayýnladı:

["İþçileri ve tüm. çalıþanlarý iþe alma ve iþten çýkarma yetkisi fabrika sahiplerine aittir.

İþçilerin belli kþbileri iþten çýkarma veya iþe almaya yönelik olarak baþvurduklarý zorlayıcı tedbirler cezalandýrýlması gereken yasadıþý eylemler olarak deðerlendirilecektir."]

Skobolev, Çalışma Bakanlığına çeşitli fabrika, imalathane ve ocaklarda çalışma saatleri içinde sık sık konferans ve toplantılar düzenlendiği, bunun da fabrikalarda üretimi sekteye udrattığı yolunda bilgiler ulaştığına dikkati çekti. Komiserlere ve fabrika müfettiplerine Geçici Hükümet'in 23 Nisan tarihli kararnamesinin gereklerini hatırlattı:

["İşçi komitelerinin çadırıyla yapılan toplantıların mesai saati bittikten sonra düzenlenmesi gerekir. Çalışma saatleri içinde bir saniye dahi yitirmeden tüm enerji ve gücü üretime hasretmek her işçinin görevidir. Çalışma Bakanı, fabrika yönetiminin işçi toplantılarının fabrikadaki üretime zarar veren bir biçimde çalışma saatleri içinde düzenlenmesine izin vermemeleri gerektiğini hatırlattı. Bundan başka, yönetim iş saati kayıpları nedeniyle ücretlerden kesinti yapma hakkına sahiptir."(26)]

Skobolev'in fabrika komitelerini kontrol altında tutmaya yönelik iki genelgesi 22 Ağustos ile 28 Ağustos'ta, yani General Kornilov'un Petrograd'a doğru ilerlemekte olduğu günlerde yayımlandı! (Ağaçda 16. Bölüme bkz.)

Birkaç hafta kadar sonra Özel Savunma Kurulu bir genelge yayımladı:

["Fabrika sahibi her zaman için o fabrikanın başında gelir ve işçiler fabrika yönetiminin işlerine karşılık hakkına sahip değillerdir. Yönetimin uygulamalarını değiştirme hakkına sahip olmaları ise akla dahi getirilemez. İşe alma ve işten çıkarma meselesine gelince, bu konuda mevcut yönetmeliklere sıkı bir biçimde bağlı kalmak gerekir."(27)]

Ticaret ve Sanayi Bakanı vekili V. Stefanov şu beyanatta bulunarak bir adım daha ileri gidiyordu:

["Grev ve lokavt haklarının kullanımı ülkenin iyiliği için geçici bir süre askıya alınmalıdır. Çatışmalar çok titiz bir şekilde ele alıp değerlendirilmeli ve özellikle bu amaç için oluşturulmuş uzlaştırıcı kurumlar aracılığıyla bir çözüme kavuşturulmalıdır."(28)]

Sınıf mücadelesinin biddetinin uzlaşmacı bir yoldan yatıştırılmasına yönelik benzer bir öneri de İşvestiya tarafından dile getirildi:

["Devrim ve savaş koşullarında, işçilerle işverenler arasındaki mücadele bütünüyle barış zamanı koşullarındaki gibi yürütülemez.

Gerçek şu ki, savaş zamanı koşulları ve devrim, sınıf mücadelesinin daha keskin silahları olan grev ve lokavta başvurma konusunda her iki tarafı da ağır dikkatli olmaya zorlamaktadır.

"Bu koşullar, işverenlerle işçiler arasındaki anlaşmazlıkların açık bir çatışmaya girerek değil, müzakereler ve uzlaşmalar yoluyla çözüme kavuşturulmasını hem zorunlu hem de mümkün kılmaktadır. Uzlaşma meclisleri bu amaca hizmet etmekte. Genel sorunlar, bir işverenler derneği ile proleteryanın seçilmiş organları arasında varılacak anlaşmalar vasıtasıyla çözümlenmelidir. Tek tek işyerlerindeki sorunlar ise, işletmede çalışan işçilerle o işletmenin işverenleri arasında varılacak anlaşmalar yoluyla halledilmelidir. Her iki taraf, söz konusu uzlaşma meclislerinde alınan kararlara sorgusuz sualsiz itaat etmek durumundadır."(29)]

Düşünün: Grev ve lokavtın devrim -sınıf mücadelesinin aldığı en keskin biçim- ile uygun ve bağadıır peyler olmadığı ileri sürülüyor! Devrimi kontrol altına alıp sınırlandırmak için uzlaşma meclisleri öneriliyor! Skobolev genelgeleri ve Kornilov ayaklanması, Petrograd fabrika komitelerini 10 Eylül'de üçüncü behir konferansının toplanması için çadırda bulunmaya sevk etti. Yeni Çalışma Bakanı menşevik Kolokolnikov bir yana bırakılırsa, şımlı sosyalistler bir gün süren bu toplantıda kaydadedir bir varlık gösteremediler. Bir bolşevik konuşmacı (Evdokimov), büyük bir kinle Skobolev genelgelerinin feshedilmesi talebinde bulundu, Birleşik Sanayi Merkez Kurulu'nun fabrika komitesi çalışmalarına katılan işçilerin ücretlerinin askıya alınmasına yönelik kararını kınadı ve işçi kontrolüne karşı izlediği olumsuz politika nedeniyle Kolokolnikov'a saldırdı. Kolokolnikov'un buna verdiği karşılık, kendisinden önceki çalışma bakanının üç ay önce toplanmış Birinci Petrograd Konferansında söylediklerinin bir kopyasından ibaret kaldı: İçinde bulunulan devrim sosyalist değil demokratik devrimdi ve dolayısıyla kapitalist üretim tarzından işçi kontrolüne geçilmesi düşünülemezdi. Kolokolnikov kontrolün bir gereklilik olduğunu kabul ediyordu, ancak bu kontrol ülke genelinde ve 'devlet organları' tarafından yerine getirilmek zorundaydı. İşe alma ve işten çıkarma işletme yönetimine ait bir hak idi ve fabrika komitelerinin kontrolü ancak bunların yerel sendika organları haline gelmesi durumunda söz konusu olabilirdi.(30)

Bolşevik bir karar tasarısı Skobolev'in Ağustos genelgelerinin geçersiz kılınması, fabrika komitelerinin faaliyet alanının genişletilmesi, 'ölümcül uzlaşma siyaseti'nin reddedilmesi ve karşı devrimci burjuvazinin iktidardan uzaklaştırılması çadırında bulundu.(31) Tasarı hemen tam bir oy birliğiyle, 198 leyhte, 13 aleyhte ve 18 çekimser oyla kabul edildi.(32)

İpçiler 'bardağy tapırıyor'

İpçiler, giderek artan oranda ülkenin yüz yüze kaldığı ekonomik yıkımdan ipverenleri sorumlu tutuyorlardı. Girişimcileri, dar görüşlü bir açgözlülüğün nihai olarak sanayi aygıtının çöküşüne yol açacağı önceden belli olduğu halde muazzam karları ceplerine indirebilmek için korkunç bir savaş kılıcı kılmakla suçluyorlardı. Serpukhov (Moskova'da bir yerleşim bölgesi)'daki fabrika komiteleri kontrol komisyonları, bazı tekstil atölyelerinin elde ettikleri kar miktarlarını saklı tutmak üzere iki dizi muhasebe defterleri tuttuklarını açığa çıkardılar. İpçi komiteleri çeşitli yerlerde sayısız çoklukta işletme sahibinin spekülatif amaçlarla elindeki yakıt, hammaddeleri ve üretim araçlarını olduğundan az gösterdiğini ortaya çıkardılar. Bu tür 'sabataj' olaylarını ortaya çıkarıp bunlara son verme kararlarında olan komiteler, tüm mal ve hammadde depolarında sayım yapma, işletmelerde mal giriş çıkışlarını teftih etme yetkisi talep ettiler.

Lokavtlar ve işyeri kapatmaları çödü zaman ipçilerle yönetim arasındaki fiziksel çatışmaları tırmandırdı. Ülkenin çeşitli bölgelerinde yönetici personele karşı girişilen biddet eylemleri arasındaki benzerlik oldukça dikkat çekiciydi. Ivanovo-Voznesensk'teki Volga fabrikasının fabrika komitesi üyeleri bir teknisyeni çuvala soktukten sonra iki tekerlekli el arabasına koyup fabrika dışına attılar.(33) Moskova'daki bir otomobil fabrikasındaki ipçiler, yönetim işletmeyi kapatma tehditinde bulunduğu zaman müdürü ve yardımcısını yine el arabasına bindirip fabrika dışına attılar.(34) Kharkov'daki dökümhanelerden birinde, ipçiler müdürün başından aşağı bir kova petrol ve kurşun karışımını eriydi boca ettiler ve talihsiz adamı 'Hurra!' çığlıklarında dökümhaneden dışarı attılar.(35)

Sanayiciler, sık sık fabrikalardaki ortamın 'sanayi anarşisi düzeyine fevkalade yaklaşmış' olmasından yakınmaya başladılar.(36)

Kharkov'daki metal işletmelerindeki fabrika komitelerinin 27 Haziran tarihli bir konferansında 'ipçilerin taleplerinin onların kendi devrimci gücünden yararlanılarak karşılanması' kararına varıldı ve bunlar eklendi: ["Payet fabrika sahipleri beş gün içinde bu talepleri yerine getirmezlerse, müdürler işletmelerden kovulacak ve yerlerine seçim yoluyla mühendisler getirilecektir."]

Aynı şehirdeki Helfferich-Sade fabrikası yönetimi çalışmaya koşullarındaki anlaşmazlığı gerekçe göstererek fabrikayı kapatmak istediğinde, fabrika komitesi özel bir komisyonun yönetimi altında üretime devam edilmesine karar verdi. Kharkov'daki büyük lokomotif fabrikasında daha da sert önlemlere başvuruldu. Halinden bezmiş durumdaki Kerenski 20 Eylül günü söz konusu fabrikadan bir telgraf aldı, telgrafta özetle bunlar bildiriliyordu: "Müdür ve tüm idari personel ipçiler tarafından tutuklanmış bulunuyor. Yerel askeri ve sivil kurumlar bütünüyle etkisiz durumdadır." Telgrafın son cümlesi, yasaların ve özel mülkiyet haklarının büyük ölçüde kağıt üzerinde kalıp değer yitirdiği 1917 yılı boyunca sık sık yinelenmek zorunda kaldı.(37) Don kömür havzasının Bokovo-Khrustalsk bölgesinde Rus Antrasit Şirketi'ne ait bir madenin amirlerinden makine mühendisi Peçuk, yerel İpçi Vekilleri Sovyeti'nin bir oturumu sırasında, Sovyet başkanı Pereverzev'in kıpkırtması ve girişimi sonucu dayak yedi. Aynı bölgede bulunan Donchenko'daki Mikhailov madeninde, az önce kendisinden söz ettiğimiz Pereverzev, madenin sahiplerinden biri olan İakovlev'i tutukladı. Bunun üzerine Bokovo-Khrustalsk bölgesinde yaygın aramalar yapıldı ve maden ipçilerinin evleri arandı, ipçiler tarafından terörize edilen ipverenler madenlerini terk ettiler. Don havzasının diğer bölgelerinden gelen raporlar biddet eylemlerinin tırmandığını, maden sahiplerinin dövüldüğünü ve soyulduğunu bildiriyor, anarşik ve isyancı hareketin bölgede hızla yayıldığını haber veriyorlardı. Yerel otoriteler bütünüyle etkisiz durumdaydılar.(38)

İpçilerin 'ahır' eylemlerini liste halinde veren bir gazete, bazen makine mühendislerinin de tipik subaylar veya toprak adaları gibi kızgın ipçi kitlesinin kötü muamelesine maruz kaldıklarına dikkati çekiyordu: ["Lisva fabrikasında makine mühendisi Lepçukov sırtından kurşunlanarak öldürüldü. Sulinsk fabrikasında, fabrika müdürü olan mühendis Gladkov, ücretleri yüzde yüz arttırmayı reddettiği için ipçilerin isteği üzerine tutuklandı. Makeevka'da, Rus Madencilik ve Metalurji Birliği Şirketi'nin fabrikasında, dökümhane ipçilerinden biri dökümhane şefi Fransız vatandaşı mühendis Remy'ye iki el ateş etti. Nikopol Mariupol Şirketi'nin fabrikasında kalabalık bir ipçi topluluğu mühendis Yasinski'yi dövdükten sonra el arabasına bindirip fabrikadan dışarı attı. Ekaterinoslav şehrindeki Brianski Şirketi'ne ait Alexandrovsk fabrikasında, müdür yardımcısı Beneshevitch, demiryolu departmanı şefi Pkurenko ve diğer bazı çalışanlar fabrikadan atıldılar. Yuzovka'daki Novorossisk Şirketi'ne ait fabrikada, ipçiler fabrikanın kıdemli çalışanlarına ve idari personele ait evlerin elektrik kablolarını kestiler.39"]

Ekim ayına gelindiğinde, Rusya'daki işletmelerin büyük çoğunluğunda ipçi kontrolünün bir biçimi varlık kazanmış durumdaydı. Hatta, seyrek olarak görülmekle birlikte, bazı fabrikalarda fabrika komiteleri ipverenleri ve mühendisleri işyerinden kovup fabrikayı kendileri çekip çevirmeye gayret ediyor, diğer işletmelerdeki fabrika komitelerine temsilciler yollayarak yakıt, hammadde ve finansman yardımını temin etmeye çalışıyorlardı.(40)

Lenin'in politikası

Lenin'in politik hattı esas olarak gerçekten basitti. Ekonomik açıdan dağımlı Rusya'daki nesnel koşullarına ve sanayi işçilerinin öznel deneyimlerine tam olarak uydu. İşçilerin duygularını yansıttı ve onların içgüdüsel arzularını genelleştirilmiş bir politik düzeye yükseltti.

["Kapitalizmin yıkılmasına doğru kesin adımların atılması zorunludur. Bu adımlar, yalnızca işçilerin ve yoksul köylülerin ezici çödünlüğünün sınıf bilincine ve örgütlü eylemliliğine dayanılarak, güçlü ve tedrici biçimde atılmalıdır.. sosyalizme doğru temkinli, tedrici, iyi düşünölmüş, ancak kararlı ve doğrudan adımlar.(41)

Rusya'da gerekli olan şey 'yeni reformlar' icat etmek, 'kapsamlı değişiklikler için 'planlar' yapmak değil. Bu türden hiçbir şey değil. 'Sosyalizm önerisi'ne ve 'proleterya diktatörlüğü'ne yaygara kopararak karşı çıkan kapitalistler, Potresov'lar, Plehanov'lar durumu bu şekilde betimliyorlar -ve bu yanlışçı betimleme kasıtlı olarak yapıyor. Gerçekte Rusya'daki durum öyle bir durum ki, savaşın getirdiği epi görölmemiş yük ve güçlükler, ekonominin benzersiz ve gerçek bir tehlike oluşturan biçimde rayından çıkmış olması ve açlık çıkış yolunu ortaya koymuş bulunuyorlar ve yalnızca çıkış göstermekle kalmayıp köklü reformların ve diğer değişikliklerin mutlak surette zorunlu olduğuna iparet ediyorlar. Bu değişiklikler ise tahıl üzerinde tekel kurma, üretim ve bölüşümün kontrolü, kağıt para basımının sınırlandırılması, tahılın sanayi ürünleriyle adil bir mübadelesi, vs. olmak zorunda.(42)]

Lenin, sanayi alanında proleteryanın ileri sevk edilmesine ilişkin görüşlerini 10-14 Eylül günleri arasında keskin bir dille kaleme aldığı Yaklaşan Felaket ve Bununla Mücadele adlı broşürde son derece sistematik bir biçimde özetliyor. Broşür, Rusya'daki nesnel durumun tanımlanmasıyla başlıyor:

["Kaçınılmaz bir felaket Rusya'yı tehdit ediyor. Demiryolları akıl almaz ölçüde darmadağın ve örgütsüzlük giderek derinleşiyor. Demiryolu ulaşımı duracak. Fabrikalara hammadde ve kömür sevkiyatı yapılamaz hale gelecek. Aynı şey tahıl sevkiyatı için de geçerli. Kapitalistler, benzeri görölmemiş bir yıkımın cumhuriyet ve demokrasinin, Sovyetlerin ve genel olarak işçi ve köylü örgütlerinin çöküşü olacağını, böylece monarşiye geri dönölerek burjuvazinin ve toprak adalarının sınırsız iktidarının yeniden tesis edilmesinin kolaylaşacağını umarak, kasıtlı olarak ve acımasız bir biçimde (hasara yol açarak, durdurarak, engel olarak) üretimi sabote ediyorlar.

Muazzam bir felaket ve açlık kapıda bekliyor."(43)

Bunu herkes söylüyor. Bunu herkes kabul ediyor. Herkes bunun böyle olduğuna karar vermiş görünüyor. Ancak hala yapılan hiçbir şey yok.

Devrimden bu yana altı ay geçti. Yıkım şimdi daha da yakın. İşsizlik kitlesel boyutlara varmış görünüyor. Düşünün: Yeterli oranda tahıl ve hammadde olduğu halde ülkede mal kıtlığı çekiliyor ve ülke yiyecek ve işgücü yetmezliğinden can çekiyor; ve bu öyle bir ülke ki, böylesine kritik bir anda bile ülkede kitlesel işsizlik var! Devrimin (bazılarını büyük devrim olarak isimlendiriliyor, ancak şimdiye kadar olan bitene bakılırsa bunu çürümüş devrim olarak nitelendirmek daha doğru görünüyor) üzerinden altı ay geçtikten sonra, kendilerini 'devrimci-demokrat' olarak isimlendiren bir sürü birliğin, organın ve kuruluşun cirit attığı demokratik bir cumhuriyette felaketi, açlığı önlemek için kaydeder hiçbir şey yapılmamış olduğunun bundan daha iyi bir kanıtı olabilir mi? Giderek artan bir hızla yıkıma doğru yol alıyoruz. Savaşın durup bekleyeceği yok ve savaş ulusal yaşamın her alanında giderek büyüyen bir altüst oluşa neden oluyor.(44) Kontrol, denetim ve planlama felaket ve açlıkla mücadelenin başta gelen gereklerini oluşturuyor. Bu, tartışma götürmez bir biçimde ve genel olarak kabul ediliyor. Toprak adalarıyla kapitalistlerin egemenliğine, bunların sınırsız, fantastik, rezil karlarına, yüksek fiyatlar ve savaş sözleşmeleri sayesinde devşirilen karlarına (öyle ki, şimdi hemen herkes, doğrudan veya dolaylı bir biçimde savaş için 'çalışıyor'), herkesin bildiği, gördüğü, özenip iç geçirdiği karlarına halele geleceği korkusuyla yerine getirilmeyen şey tam da bu."(45)]

Kontrol tedbirleri ayrıntılarıyla açıklanıyor

["Kontrol tedbirleri herkesçe bilinen ve alınması kolay tedbirler."(46)

Göreceğiz ki, bir hükümet, eğer adının devrimci-demokratik hükümet olması bir pakadan ibaret olmasa idi, kuruluşunun henüz daha ilk haftası içinde, başta gelen kontrol tedbirlerinin benimsenmesi, kontrolden sakınmak için sık sık uyanıklıda başvurmaya kalkışan kapitalistlere sıkı, sert cezalar uygulanması, kapitalistler üzerinde kendi kontrolünü kurması için halka çağrıda bulunulması, halkın kontrole ilişkin düzenlemeleri dikkatli ve doğru bir biçimde gözlemesinin sağlanması meselesine göz kulak olunması için kararlar almak zorunda kalırdı -ve kontrol çoktan Rusya'da uygulamaya konmuş durumda olurdu.

Söz konusu temel tedbirler şunlardı:

1. Tüm bankaların tek bir banka içinde eriyip bütünleşmesi ve bu bankanın faaliyetleri üzerinde devlet kontrolünün tesisi, ya da bankaların kamulaştırılması.
2. Kartellerin, yani en büyük, tekelci kapitalist birliklerin (şeker, petrol, kömür, demir ve çelik kartelleriyle diğerlerinin) kamulaştırılması.
3. Ticari gizliliğin kaldırılması.
4. Sanayicilerin, tüccarların ve genel olarak işverenlerin zorunlu bir birlik oluşturmaları (yani zorunlu olarak dernekler içinde bir araya gelmeleri).
5. Halkın tüketici birlikleri içinde zorunlu olarak örgütlenmesi, ya da böyle bir örgütlenmenin teşvik edilmesi ve bunun üzerinde kontrolün tesis edilmesi. (47)

Bankaların kamulaştırılması:

Devlet, ancak bankaları kamulaştırmak suretiyle kendisini milyarlarca rublenin nereden, nasıl, ne zaman geldiğini ve nereye gittiğini görebileceği bir konuma yerleştirebilir. Ekonomik yaşamın bütününde, temel ürünlerin üretim ve bölünümünde uydurma olmayan gerçek bir kontrol ancak bankaların, kapitalist sirkülasyonun en esaslı merkezi mekanizması üzerinde kontrolün tesis edilmesiyle mümkün hale gelebilir ve aksi takdirde kaçınılmaz olarak sıradan insanları aldatmaya yönelik idari bir terim olarak kalmaya mahkum edilecek 'ekonomik yaşamın düzenlenmesi' kavramına bir işlerlik kazandırılabilir. (48)

Kartellerin kamulaştırılması:

Bankalar ile sanayi ve ticaretin daha önemli sektörleri birbirlerinden ayrılmaz bir biçimde iç içe geçmiş durumda bulunuyorlar. Bu, ticari ve sanayi birliklerde (şeker, kömür, demir, petrol vb.) bir devlet tekeli kurulmadan ve bunlar kamulaştırılmadan bankaların tek başlarına kamulaştırılmasının olanaksız olduğu anlamına gelir. Bu, öte yandan, eğer ciddi biçimde yaşama geçirilirse, ekonomik aktivitenin düzenlenmesinin bankalarla kartellerin eşzamanlı olarak kamulaştırılmasını gerektirdiği anlamına gelir. (49)

Ticari gizliliğin kaldırılması:

Ticari gizlilik kaldırılmadıkça sürece, üretim ve bölünümün kontrolü içi boş bir vaat olarak kalacaktır. Bu, tüm kontrolün anahtar ödesidir. İnsanları soyan ve üretimi sabote eden sermayenin en hassas noktası budur. (50)

Genellikle, burjuva mülkiyetin 'kutsallığına' ilişkin anti-demokratik alışkanlık ve peşin hükümlerin bizleri nasıl çepeçevre kuşatmış olduğunun farkına bile varmayız. Bir mühendis veya bankacı bir işçinin gelir ve giderlerini, onun ücreti ve emeğinin üretkenliği hakkındaki bilgileri yayımladığında, bunların mutlak surette geçerli ve doğru oldukları düşünülür. Bunu, mühendisin 'casusluğu veya ispiyonu' ve o işçinin 'özel yaşamına karşı işlenmiş bir tecavüz olarak görmek kimsenin aklına gelmez. Burjuva toplumu, emeği ve ücretli bir işçinin kazançlarının kendi açık hesap defteri olarak görür ve işçinin 'lüks yaşantısının' göstermek için istediği an bu deftere göz atma yetkisine haiz kılmış burjuva bu defterde işçinin 'tembelliği'ni keşfeder, vs.

Stokların kontrolü konusuna gelince. Emekçilerin, sekreterlerin ve ev hizmetçilerinin sendikaları demokratik bir devlet tarafından kapitalistlerin gelir ve giderlerini incelemeye, elde ettikleri bilgileri yayınlamaya ve gelirlerin gizli tutulmasıyla mücadele konusunda hükümete yardımcı olmaya davet edilselerdi ne olurdu?

Kim bilir burjuvaziden ne muazzam 'casusluk' ve 'ispiyonculuk' feryatları yükselirdi! (51)

Tüketimin düzenlenmesi:

Ülkenin sayısız felaketin sıkıntısının yapıldığı bir zamanda devrimci-demokratik bir politika eli kulağında bekleyen yıkımla mücadelede kendisini ekmek karnesiyle sınırlamaz; ilk olarak, aksi takdirde tüketim üzerinde kontrol tam olarak uygulanamayacağı için tüm halkın tüketici birlikleri içinde zorunlu örgütlenmesini sağlar; ikinci olarak, zenginleri bu tüketici birlikleri içinde ücretsiz olarak sekreterlik vb görevlerde hizmet vermeye zorlar; üçüncü olarak, savaşın beraberinde getirdiği yükün gerçekten eşit olarak paylaşılmasını sağlamak üzere tüm tüketim mallarının nüfus içinde eşit olarak bölünümünü temin eder; dördüncü olarak, nüfusun daha yoksul sınıflarının zenginlerin tüketimi üzerinde kontrol tesis etmesini sağlayacak biçimde böyle bir kontrol örgütü yerleştirir. (52)

Gerçekte, bütün bir kontrol sorunu, sonuç itibarıyla, kimin kimi kontrol ettiği meselesinde, yani hangi sınıfın kontrol ettiği ve hangisinin kontrol edildiği meselesinde ifadesini bulur. Cesurca ve bir daha değiştirilemez bir biçimde, eskiden kopmaktan ve yeniyi inşa etmekten korkmadan, toprak ağalarının ve kapitalistlerin üzerinde işçilerin ve köylülerin kontrolünün tesis edildiği bir duruma geçmeliyiz. (53)*]

Ekonomik yıkıma karşı mücadele, savaşa karşı mücadele ve işçi iktidarı için savaşla birleştirilerek verilmek zorundaydı:

["Büyük bir krize, halkın maddi ve moral güçlerinde şiddetli bir gerginliğe yol açmış bulunan savaş indirdiği yumruklarla modern toplumsal organizasyonun bütününe öylesine güçlü şekilde sarsmış durumda

ki, insanlık yok olmak ile en kısa, en radikal yoldan üstün bir üretim tarzına geçiş için yazgısının en devrimci sınıfın ellerine teslim etmek arasında bir seçim yapma zorunluluğuyla yüz yüze bulunuyor." (55)] Lenin açısından, işçi kontrolü için mücadele ile işçi iktidarı için verilen savaşımın esasını teşkil ediyordu: "Bütün bu tedbirlerin sistematik ve etkin bir biçimde uygulamaya geçirilmesi, ancak bütün devlet iktidarının proleterlerin ve yarı-proleterlerin eline geçmesiyle mümkün olabilir." (56) Lenin bunu sürekli yineledi: "Kontrol, iktidarın yokluğunda içi boş bir terimdir." (57) "Tüm iktidar Sovyetlere" bolşeviklerin politik alandaki sloganı olarak öne çıkarken ekonomik alandaki sloganları 'işçi kontrolü' oldu. Lenin açısından benimsedikleri tutum son derece net idi. Bunu, bilinçli bir Petrograd işçisinin sözleriyle ifade ediyordu: ["Tüm dünya iki ayrı kampa bölünmüş bulunuyor: 'biz', emekçi insanlar ve 'onlar', sömürücüler. 'Onların' boğazını birazcık sıkıtk; eskiden olduğu gibi bize efendilik taslamaya bir daha cesaret edemeyecekler. Boğazlarına tekrar çökeceğiz -ve hepsini birden başımızdan fırlatıp atacacağız. İşte işçilerin düştükleri ve hissettikleri şey bu." (58)]

Bolşevizmin etkisi artıyor

Bolşeviklerin etkisinin artması son derece düzensiz bir seyir izledi. İlk Petrograd'taki fabrika komitelerinde üstünlüğü ele geçirmeyi başardılar. Bolşeviklerin nüfuzu buradan ilkin Petrograd Sovyetinin işçi seksiyonuna, ardından Sovyetin bütününe yayıldı. Aynı zamanda, bolşevizmin etkisi coğrafi olarak Petrograd'tan taşraya doğru genişledi.

Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, Petrograd Fabrika Komiteleri Birinci Konferansında (31 Mayıs-5 Haziran) bolşevikler ezici bir etkinliğe sahiplerdi; sahip oldukları en önemli karar tasarısı büyük çoğunlukla benimsenmişti. Hemen hemen aynı dönemde, 20 Haziran'da toplanmış olan Üçüncü Sendikalar Konferansında bolşeviklerin delegeler arasındaki desteği yüzde 36.4 oranındaydı. (59) 3 Haziran'da toplanan Tüm Rusya Sovyetleri Kongresi'nde bolşevikler toplam 777 delegeden 105'ine sahiplerdi. Petrograd ile taşra vilayetleri arasındaki eşitsizlik de oldukça büyüktü. Bolşevikler 23 Temmuz'da toplanmış olan Moskova Fabrika Komiteleri Konferansında hala azınlık konumundaydılar -kendi politikaları 682 delegeden 191'inin oyunu almıştı. (60)

Bolşeviklerin sanayi işçileri arasındaki güçlü toplum herhangi bir diğer kesimi içinde sahip oldukları güçten çok daha büyük olduğu için, ayrıca o günlerde fabrika komitelerinin tabanı oluşturan işçi kitlesine diğer herhangi bir kurumdan çok daha yakın olması nedeniyle, bolşevikler fabrika komitelerini -Sovyetin işçi seksiyonundan Sovyetin bütününe ve sendikalara varıncaya kadar- diğer kurumlarda etki sahibi olabilmeyen bir araç olarak kullandılar.

Ekim devriminin öngününde, Lenin, giderek ayaklanmanın ateşleyici gücünün Sovyet değil fabrika komiteleri olması gerektiği fikrine yaklaşıyordu. Orjonikidze'ye bunları söylemişti:

["Adaylık merkezini fabrika komitelerine doğru kaydırmalıyız. Fabrika komiteleri ayaklanmanın organları haline gelmelidir. Sloganımızın deşirtmeli, 'Tüm İktidar Sovyetlere' yerine 'Tüm İktidar Fabrika Komitelerine' demeliyiz." (61)]

Olaylar bu rolü fiilen Sovyetin oynamasına yol açacak biçimde gelişmiş olmakla birlikte, fabrika komiteleri Ekim devriminin zaferinde merkezi bir öneme sahip oldular.

Her şeyden önce, bolşevikler, sanayide işçi kontrolü meselesinin proleteryanın iktidarı ele geçirmesi sorunundan ayrı olarak düşünülemez inancındaydılar. Bu, Troçki tarafından, kendisinin 'tüm ülkedeki proleteryanın en doğrudan ve kesinliğinden şüphelenilemez biçimde temsil edildiği yer' olarak tanımladığı 17-22 Ekim günlerinde toplanmış Tüm Rusya Fabrika Komiteleri Konferansında yaptıkları bir konuşmada çok net olarak ifade edilmişti. (62)*

["Proleterya iktidarı ele geçirmelidir. Ordu, köylülük ve deniz kuvvetleri umutla sizden bunu bekliyor.

Örgütünüz olan fabrika komiteleri bu fikrin öncüleri durumuna gelmelidir. Önümüzdeki Sovyetler Kongresi'nde iktidar, barış ve toprak sorunu açık ve kesin bir biçimde ortaya konacak. Sovyet kendisine düşeni söylediği zaman, siz de bulunduğunuz yerlerden 'Buradayız!' diye karşılık vermelisiniz. Vereceğiniz karşılık tek ve aynı olmalı: 'Tüm iktidar Sovyetlere!' (63)]

Lenin, daima fabrika komitelerinin Sovyetlerden çok daha radikal ve Bolşevik Parti'nin sol kanatına yakın olduğunu düşündü. Komiteler proleteryanın en güçlü kaleleriydi.

Şubat'tan sonra başlayan, başlangıçta esas olarak ücretler ve çalışma saatleri konusunda görece olarak dağınık bir görünüm arz eden çatışmaların kendisine eşlik ettiği yodun bir örgütlenme faaliyeti olarak gözlenen işçi hareketi, daha sonraları çok daha sık ve sert grevler şeklinde gelişti. İşçi kontrolü sloganı daha da yaygınlaştı ve sevilmeyen fabrika amirleriyle ustabaşlarının işyerinden çıkarılmaları ve hatta

tutuklanmalarıyla, sahiplerince kapatılmak istenen fabrikaların zorla açık tutulmasıyla, giderek artan oranda yapıma geçirildi. Sonradan, sanayideki işçi hareketi, proleteryanın politik gücü olarak bolşevik hareket içinde gelipti.

* Lenin, kapitalistleri köpeye sıkıştırılmayı vaat eden ancak işçi kontrolü fikrine yanaşmayan menşeviklere karşı apağılayıcı bir tavır takındı. Skobolev'in 'elde ettikleri karları bankerlerin kasalarından yüzde yüze varan oranda geri alacağını' vaat etmiş olduğunu hatırlatarak bu yorumda bulundu:

Bizim partimiz çok daha ılımlı. Partimizin kararı bundan çok daha azını, yani sadece bankaların üzerinde kontrolün tesis edilmesini, 'gelirler ve mülkler üzerinde daha ilerici bir verginin tedrici olarak (dinleyin bakın bolşevikler nasıl tedrici olmaktan yanalar!) uygulamaya konulmasını' öngörüyor.

Partimiz Skobolev'den daha makul.

Skobolev, pratik olarak gerçekleştirilmeleri için gerekli koşulların neler olduğunu anlamadan ölçsüz, hatta delibozuk vaatlerde bulunuyor.

"Meselenin püf noktası burası.

Daha az vaat, Yurttaş Skobolev, ve daha çok uygulanabilirlik. Daha az retorik, ve işe nasıl koyulacağı konusunda daha fazla kavrayış."

Eğer ülkeyi kaçınılmaz ve korkunç bir felaketten kurtaracak isek, bir gün bile yitirmeden derhal işe koyulmalıyız ve koyulabiliriz. Ancak, bütün mesele bu ki, Geçici Hükümet işe başlamayı istemiyor; ve işe koyulmayı istemiş olsa bile ayakları sermayenin çıkarlarını kollayan binlerce zincir tarafından bağlanmış olduğu için bunu yapamaz. (54)

* 167 delegeden 97'si bolşevikti; sosyalist devrimcilerin (ki çoğu bolşeviklere destek veren sol sosyalist devrimcilerdi) delege sayısı 24, Maksimalistlerin 5, Enternasyonalistlerin 1 idi ve parti üyesi olmayan 21 delege vardı -bu grupların hepsi bolşevikleri desteklediler; muhalefette ise 13 Anarko-sendikalist ve 7 menşevik vardı.